

ROZDZIAŁ 20

ASPEKTY PRAWNE ZARZĄDZANIA ORGANIZACJAMI W POLSCE

Anna Słowik

Spośród wartości niematerialnych przedsiębiorstwa najistotniejszą rolę odgrywa organizacja, bez której składniki majątkowe byłyby magazynem i bez której nie powstawałby produkt, dochód i zysk. Nie wdając się w teoretyczne rozważania, struktura organizacyjna, będąca synonimem organizacji w znaczeniu przedmiotowym i atrybutowym, jest przedmiotem zainteresowania organu nadzoru właścicielskiego, gdyż do niego najczęściej należy jej zaakceptowanie. Struktura ta ujmowana jest w formę dokumentu pod nazwą regulamin organizacyjny, stanowiący odzwierciedlenie stanu rozmieszczenia oraz wzajemnego powiązania środków i narzędzi pracy w układzie hierarchicznym i pionowym oraz w poziomym układzie komórek organizacyjnych, z ustaleniem zasad przepływu i kontroli informacji o zdarzeniach w procesie zarządzania przedsiębiorstwem¹. W tym zakresie niezwykle istotną rolę pod kątem zarządzania organizacjami odgrywa jego otoczenie prawne, które odnosi się do państwowej regulacji działalności gospodarczej a także do stosunków jakie panują pomiędzy sferą gospodarczą oraz państwem².

¹ M. Bielski, *Organizacje: istota, struktury, procesy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1992, s. 73.

² R.W. Griffin, *Podstawy zarządzania organizacjami, Otoczenie organizacji i menedżerów*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997, s. 18.

1. Podejmowanie działalności gospodarczej

Każdy podmiot, który chce zarejestrować działalność gospodarczą i tym samym stać się przedsiębiorcą musi spełnić szereg obowiązków, które nakładają na niego przepisy prawne. Po pierwsze musi zarejestrować działalność gospodarczą w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej jeżeli będzie prowadził działalność samodzielnie lub w formie spółki cywilnej, bądź w Krajowym Rejestrze Sądowym jeżeli będzie prowadził działalność w formie spółki osobowej lub kapitałowej.

Zgodnie z art.2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej działalność gospodarcza to zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa wykonywana w sposób ciągły.³ Przytoczona definicja ma charakter generalny, tzn. obowiązuje w zasadzie dla całego systemu prawa krajowego. Konsekwencją tego jest założenie, że w każdym wypadku, kiedy przepisy odmiennie nie regulują pojęcia działalności gospodarczej należy przyjąć, iż obowiązuje ta zawarta w przepisach generalnych. Daje to możliwość jednolitego rozumienia pojęcia działalności gospodarczej, niezależnie od dziedziny prawa, w której ma ona zastosowanie, a także bez związku z rodzajem podejmowanej działalności. Kolejną istotną cechą działalności gospodarczej jest jej zarobkowość. Nie oznacza to, że istnieje obowiązek osiągania zysków. Działalność gospodarcza musi być jedynie nakierowana na zysk. Musi więc istnieć zamiar czy też intencja jego ociążnięcia.⁴ Sam fakt podjęcia działania przynoszącego dochód nie przesądza o zakwalifikowaniu go do kategorii działalności gospodarczej. Działanie przynoszące dochód powinno być częścią obrotu gospodarczego, a więc skierowane na zewnątrz oraz w ramach wymiany handlowej z innymi przedsiębiorcami bądź konsumentami.⁵ Fundacje oraz stowarzyszenia powołane dla realizacji celów społecznych, mogą prowadzić działalność gospodarczą i czerpać z niej korzyści. Może ona nawet stanowić istotny element aktywności tych instytucji. Warunkiem jest jednak, aby dochód przekazywany był na realizację działalno-

³ Dz.U. z 2017, poz. 2168.

⁴ M. Szydło, *Swoboda działalności gospodarczej*, Warszawa 2005, s. 37.

⁵ *Ibidem*, s. 38.

ści statutowej.⁶ Działalność gospodarcza powinna być wykonywana w sposób zorganizowany, oznacza to, iż powinna ona być wykonywana w jednej z przewidzianych prawem form organizacyjnych, czyli jako osoba fizyczna, osoba prawna lub niepełna osoba prawna, co różni działalność gospodarczą od działalności wykonywanej okazjonalnie czy też incydentalnie.⁷ Ponadto powinna mieć ona charakter ciągły, co w tym przypadku polega na zamiarze stałego prowadzenia działalności gospodarczej, czy też na pozostawaniu w gotowości do jej kontynuowania.⁸

Jedną z cech wyróżniających zorganizowany charakter działalności gospodarczej jest jej wykonywanie przy wykorzystaniu przedsiębiorstwa, a więc zespołu składników materialnych i niematerialnych przeznaczonych do prowadzenia działalności gospodarczej.⁹ Ważnym elementem jest, więc cel przeznaczenia określonego majątku oraz wypełnianie obowiązków administracyjno-prawnych¹⁰ czyli konieczność dokonania wpisu w odpowiednim rejestrze, posiadania rachunku bankowego i dokonywania za jego pośrednictwem rozliczeń, posiadania numeru identyfikacji podatkowej NIP oraz obowiązek dokonania zgłoszenia dla celów statystycznych.

Ewidencję działalności gospodarczej prowadzi gmina, natomiast organem właściwym do dokonania wpisu jest wójt, burmistrz lub prezydent miasta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania wnioskującego.¹¹ Odmienne zasady ustalania organu właściwego do dokonania wpisu obowiązują w przypadku obywateli polskich mających stałe miejsce zamieszkania za granicą, obywateli państw członkowskich Unii oraz obywateli państwa członków EFTA. W tym wypadku wpisu dokonuje organ właściwy miejscowo ze względu na główne miejsce wykonywania działalności gospodarczej na terytorium Rzeczypospoli-

⁶ Art. 34 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach, (tekst jedn. Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855 z późn. zm.), art. 5 ust 5 ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (tekst jedn. Dz. U. z 1991 r. Nr 46, poz. 203 z późn. zm.).

⁷ R. Biskup, *Administracyjne prawo gospodarcze [w:] Kompendium wiedzy administratywy*, red. S. Wrzosek, Lublin 2008, s. 163.

⁸ C. Kosikowski, *Publiczne prawo gospodarcze Polski i Unii Europejskiej*, Warszawa 2005, s. 83.

⁹ Patrz: art. 55¹ ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)

¹⁰ C. Kosikowski, *Polskie publiczne prawo gospodarcze*, Warszawa 2003, s. 190.

¹¹ Patrz: <https://prod.ceidg.gov.pl/ceidg.cms.engine/>.

tej Polskiej. Osoby prawne oraz niepełne osoby prawne zobowiązane są uzyskać wpis do Krajowego Rejestru Sądowego. Wpisu dokonują w drodze postanowienia sądy rejonowe (sądy rejestrowe), które swoją właściwością obejmują obszar województwa. Wnioski o wpis należy składać na urzędowych formularzach, dostępnych w siedzibach sądów, bądź na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości Rzeczypospolitej Polskiej.¹²

2. Zarządzanie własnością intelektualną w organizacji

Każdy przedsiębiorca lub grupy przedsiębiorców, chcąc efektywnie zarządzać organizacją powinni skutecznie zarządzać jej zasobami niematerialnymi w postaci własności intelektualnej. Zarządzanie własnością intelektualną w organizacji, odbywa się na kilku poziomach i dotyczy:

- 1) kapitału ludzkiego, czyli wiedzy, a także umiejętności oraz możliwości członków organizacji, posiadających wartość ekonomiczną,
- 2) kapitału organizacyjnego, prezentowanego w formie wiedzy wykorzystywanej w procesach decyzyjnych, wyrażającej kulturę organizacyjną przedsiębiorstwa,
- 3) kapitału klienckiego, stworzonego przez wiedzę pozyskaną od podmiotów zewnętrznych takich jak partnerzy biznesowi, inne organizacje, osoby z otoczenia firmy¹³.

Zarządzanie własnością intelektualną stanowi tak naprawdę część składową wchodzącą w ogólny proces zarządzania. Zarządzanie to w bardzo wysokim stopniu ma wpływ na osiągnięte przez dane przedsiębiorstwo cele strategiczne. Działania, które są podejmowane w obszarze zarządzania własnością intelektualną powinny realizować podstawowe funkcje zarządzania, na które składają się:

- planowanie,
- organizowanie,
- kierowanie,
- kontrola zasobów i działalności organizacji¹⁴.

¹² Patrz: <https://ekrs.ms.gov.pl>.

¹³ D. Kasprzycki, A. Matczewski, E. Okoń-Horodyńska, M. du Vall, R. Wiśła, *Zarządzanie własnością intelektualną w przedsiębiorstwie – regulaminy korzystania z wyników prac intelektualnych powstałych w przedsiębiorstwie*, Kraków 2008, s. 40.

¹⁴ R. Griffin, *Podstawy zarządzania organizacjami*, Warszawa 1998, s. 39.

Etap planowania polega na przyjęciu strategii wykorzystania i komercjalizacji własności intelektualnej. W tym względzie rozróżnić należy kwestię pochodzenia danej własności, tzn. czy dane przedsiębiorstwo korzysta z własnych zasobów intelektualnych, czy też dokonywany jest transfer technologii z ośrodków naukowo-badawczych do biznesu.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do transferu technologii, wyróżnić można następujące strategie komercjalizacji:

- a) licencjonowania,
- b) aliansów strategicznych,
- c) tworzenie firm technologicznych¹⁵.

Jednym ze sposobów, na podstawie którego dokonywane jest przeniesienie prawa wyłącznego na rzecz osoby trzeciej, jest udzielenie licencji przez właściciela tego prawa¹⁶. *De lege lata* wyróżnić możemy trzy źródła w zakresie udzielenia licencji – umowę, decyzję administracyjną oraz ustawę. Umowa licencyjna jest to porozumienie, zawarte pomiędzy licencjodawcą, czyli podmiotem upoważniającym do korzystania z jego praw oraz licencjobiorcą, czyli podmiotem, który uzyskuje upoważnienie do korzystania z praw licencjodawcy. Przedmiotem takiego zobowiązania umownego jest licencja – uprawnienie do korzystania z cudzego prawa¹⁷.

W drodze decyzji administracyjnej udzielona może zostać tzw. licencja przymusowa. Jednakże jest to instytucja wyjątkowa. Licencję przymusową określa się jako usankcjonowane urzędowo zezwolenie na korzystanie przez osoby trzecie z praw własności intelektualnej pod warunkiem zapłaty określonego wynagrodzenia niezależnie od sprzeciwu uprawnionego¹⁸. Przesłanki, które umożliwiają udzielenie licencji przymusowej przewiduje art. 82 ust. 1 p.w.p.¹⁹. Licencja przymusowa stanowi ograniczenie patentu. Wbrew nazwie, nie jest ona umową – przybiera postać szczególnej, przymusowej formy upoważnienia do korzystania

¹⁵ D. Trzmielak, S. Byczko, *Zagadnienia własności intelektualnej w transferze technologii*, Łódź 2011 s. 31.

¹⁶ A.M. Dereń, *Zarządzanie własnością intelektualną w transferze technologii*, Warszawa 2014, s. 165.

¹⁷ A. Szewc, G. Jyż, *Prawo własności przemysłowej*, Warszawa 2011, s. 269.

¹⁸ A. Michalak (red.), *Prawo własności przemysłowej. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 240.

¹⁹ Zob. art. 82 ust. 1 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej, (Dz. U. 2013 r., poz. 1410 z późn. zm).

z opatentowanego wynalazku osoby trzeciej, powstaje z mocy decyzji administracyjnej²⁰. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, celem licencji przymusowej jest realizacja konkretnych interesów państwa²¹.

Trzecim źródłem licencji może być ustawa. W polskim prawie przykładem takiego uregulowania jest m.in. art. 24 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, oraz art. 11 ust. 5 prawa własności przemysłowej.²²

Kolejną formą transferu technologii są alianse strategiczne, które określić można jako związek pomiędzy konkretnym przedsiębiorcą a współdziałającymi z nim kilkoma innymi przedsiębiorcami tworzącymi odrębny, bardziej rozbudowany podmiot gospodarczy²³. Tworzony jest on w celu osiągnięcia wspólnych założeń, poprzez zaangażowanie własnych zasobów, przy zachowaniu niezależności w zakresie oznaczonym umową partnerską²⁴. Tworzenie aliansów można ocenić z punktu widzenia konkurencji w dwojaki sposób. Niewątpliwie doprowadzają one do zmiany układu sił, a także obrazu samego rynku, co wpływa na konkurencję. Mogą jednak doprowadzić również do monopolizacji rynku przez kilku współpracujących przedsiębiorców.²⁵

Istotną formą komercjalizacji przedsiębiorstw jest niewątpliwie tworzenie przedsiębiorstw technologicznych – spółek spin-off czy spin-out. Określić je można jako przedsiębiorstwa akademickie mające na celu generowanie innowacji. W literaturze wskazuje się, że przedsiębiorczość akademicka jest to działalność gospodarcza podejmowana przez ludzi związanych z działalnością na-

²⁰ P. Kostański (red.), *Prawo własności przemysłowej. Komentarz*, Warszawa 2014, s. 463.

²¹ L. Gliciński, *Wykonywanie praw własności intelektualnej w prawie Wspólnoty Europejskiej*, Warszawa 1997, s. 16. Wskazać należy, że w 2006 r. Parlament Europejski i Rada przyjęły rozporządzenie Nr 816/2006 z 17.5.2006 r. w sprawie udzielania licencji przymusowych na patenty dotyczące wytwarzania produktów farmaceutycznych przeznaczonych na wywóz do krajów, w których występują problemy związane ze zdrowiem publicznym (Dz.U. UE L 2006 nr 157, s. 1).

²² Zob. art. 24 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Dz. U. 2006 r. Nr 90, poz.631 z późn. zm. i art. 11 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej, Dz. U. 2013 r., poz. 1410 z późn. zm.

²³ M. Głuch, *Alianse strategiczne jako źródło przewagi konkurencyjnej organizacji*, Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego 2013, nr 34, s. 11.

²⁴ R. Drewniak, *Rozwój przedsiębiorstwa poprzez alians strategiczny. Cele i uwarunkowania w praktyce polskiej*, Toruń 2004, s. 11.

²⁵ J. Rymarczyk, *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, Warszawa 2006, s. 399.

ukową posiadających określoną pozycję w środowisku akademickim, mająca na celu kreowanie, doskonalenie i wprowadzanie do praktyki gospodarczej nowych technologii, produktów, systemów organizacji²⁶. Przedsiębiorstwa spin-off czy też spin-out stanowią zasadniczy nurt przedsiębiorczości akademickiej, a także jeden z bardziej aktywnych mechanizmów komercjalizacji oraz transferu technologii²⁷. Spin-off to nowe przedsiębiorstwo, które powstaje w ramach innej jednostki (uczelni wyższej, ośrodka badawczego czy też przedsiębiorstwa), które ma na celu komercjalizację wiedzy jednostki macierzystej, a także wzrost zysków tej jednostki poprzez jej podział na kilka mniejszych spółek²⁸. Z kolei spin-out to tak naprawdę jednostka niezależna od jednostki macierzystej, posiadająca niezależne źródła finansowania, korzystająca z potencjału intelektualnego oraz materialnego jednostki macierzystej²⁹.

Z drugiej strony przedsiębiorstwa mogą korzystać z własnych zasobów w zakresie własności intelektualnej, od ich decyzji zależy w jaki sposób będą chronić dobra wynikające z wprowadzanych przez siebie zasobów wiedzy. W praktyce przedsiębiorstwa mogą stosować różne polityki oraz strategie, a ma to służyć takim celom jak utrzymanie wiodącej pozycji na rynku, ochrona nowych inwestycji, tworzenie podstaw do udzielenia licencji czy też atakowanie konkurenta³⁰.

3. Zarządzanie wiedzą w organizacji

Wykonywanie każdej działalności gospodarczej wymaga wykorzystania pewnego zasobu wiedzy. Dotyczy to zarówno początkowej fazy przedsięwzięcia, jak i późniejszych jego etapów. Ważne jest aby już na wstępie dysponować pewnym kapitałem umiejętności oraz doświadczenia gwarantującym jego powodzenie. W tym kontekście należałoby wspomnieć o zarządzaniu wiedzą w organizacji już na początku lat 60. XX wieku Sam P. Drucker wprowadził określenia „praca z wiedzą” (knowledge work) a także „pracownik wiedzy”

²⁶ W. Grudzewski, I. Hejduk (red.), *Przedsiębiorstwo przyszłości*, Warszawa 2000, s. 145.

²⁷ P. Tamowicz, *Przedsiębiorczość akademicka. Spółki spin-off w Polsce*, Warszawa 2005, s. 9.

²⁸ A. Kwiatkowska, *Korporacyjne i uniwersyteckie firmy spin-off z perspektywy zarządzania zmianami* [w:] J. Skalik (red.), *Zmiana warunkiem sukcesu. Rozwój i zmiany w małych i średnich przedsiębiorstwach*, Wrocław 2009, s. 40.

²⁹ M. Makowiec, *Innowacyjność przedsiębiorstw typu spin-off/ spin-out na przykładzie wybranych organizacji*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia 2012, nr 55, s. 108.

³⁰ W. Kotarba, *Ochrona własności intelektualnej*, Warszawa 2012, s. 133.

(knowledge worker). Autor ten akcentował, że w ramach społeczeństwa wiedzy, gdzie nadrzędnym zasobem jest wiedza, a także pracownicy wiedzy, zasoby, które były dotąd uważane za tradycyjne, czyli kapitał, ziemia a także praca, tracą na znaczeniu³¹. Istotą zarządzania, zdaniem P. Druckera, jest produktywne wykorzystywanie wiedzy³².

Identyfikacja najważniejszych procesów zarządzania wiedzą a także występujących między nimi związków pozwala danej organizacji na systematyczne przetwarzanie informacji, jak również wiedzy, doświadczenia, umiejętności a także kompetencji w kapitał intelektualny³³. Kapitał intelektualny jest niezwykle trudny do zidentyfikowania a także do imitacji przez konkurencję na rynku. W związku z tym istotnie wpływa on na zdolność przedsiębiorstwa do konkurowania a także do tworzenia przewagi konkurencyjnej³⁴.

W zakresie zarządzania wiedzą możemy wyróżnić trzy podstawowe modele, a mianowicie model japoński, model zasobowy i model procesowy.

Podstawą dla modelu japońskiego w wymiarze epistemologicznym stało się, rozdzielenie wiedzy na dwa poziomy, wiedzę ukrytą (tacit) a także wiedzę jawną (explicit)³⁵.

Model zasobowy zakłada, że głównym źródłem w zakresie tworzenia przewagi konkurencyjnej są unikalne zasoby wewnętrzne, które przybierają postać kluczowych kompetencji a także umiejętności, standardy i normy oraz wartości, które poddawane są procesom odnoszącym się do czterech wymiarów strategicznych w zakresie zarządzania przedsiębiorstwem, a mianowicie teraźniejszości, przyszłości, wnętrza organizacji a także jej otoczenia³⁶.

W odniesieniu do modelu procesowego zarządzania wiedzą, zaproponowano wyróżnienie trzech podstawowych procesów:

³¹ M. Klimczok, A. Tomczyk, *Zarządzanie wiedzą – współczesna koncepcja zarządzania przedsiębiorstwem*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas. Zarządzanie 2012, nr 2, s. 167.

³² P.F. Drucker, *Mysli przewodnie*, WYD. MT Biznes, Warszawa 2011, s. 406.

³³ M. Kłak, *Zarządzanie wiedzą we współczesnym przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomii i Prawa, Kielce 2010, s. 51.

³⁴ J. Rokita, *Organizacja ucząca się*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice 2003, s. 76.

³⁵ I. Nonaka, H. Takeuchi, *Kreowanie wiedzy w organizacji*, Difin, Warszawa 2000, s. 86.

³⁶ M. Strojny, *Zarządzanie wiedzą i kapitałem intelektualnym jako nowe źródło przewagi konkurencyjnej*, Problemy Jakości 1999, nr 12, s. 118.

- tworzenie wiedzy (poprzez import z otoczenia, a także tworzenie odpowiednich warunków wewnątrz organizacji),
- kodyfikację wiedzy (poprzez odpowiednie narzędzia, a także ułatwienia infrastrukturalne),
- transfer wiedzy (dystrybucja wiedzy do przyswojenia, a także adekwatnego wykorzystania)³⁷.

Według OECD (Organizacji ds. Ekonomicznej Współpracy i Rozwoju) każda organizacja posiada swój kapitał strukturalny oraz kapitał ludzki, który składa się na jej kapitał intelektualny.³⁸ Kapitał strukturalny oznacza *de facto* własność oprogramowania systemów komputerowych, a także sieci dystrybucji oraz systemy zaopatrzenia. Z kolei na kapitał ludzki składają się zasoby ludzkie wewnętrzne oraz zewnętrzne – klienci oraz dostawcy³⁹. W piśmiennictwie podkreśla się, że wiedza stanowi główny czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego w związku z czym, jako składnik aktywów przyczynia się do wzrostu kompetencji oraz innowacyjności a także stanowi główne źródło wzrostu produktywności oraz konkurencyjności⁴⁰.

4. Patenty w organizacji

Zagadnienia związane z zarządzaniem wiedzą dotyczą również udzielania patentów na wynalazki. Zgodnie z art. 24 ustawy prawo własności przemysłowej⁴¹, patenty są udzielane – bez względu na dziedzinę techniki – na wynalazki, które są nowe, posiadają poziom wynalazczy i nadają się do *przemysłowego* stosowania. Wszystkie spośród wskazanych w tym przepisie wymogów są odrębne i niezależne oraz muszą być spełnione łącznie, by dane rozwiązanie mogło uzyskać ochronę patentową.

³⁷ S. Ziółkowski, *Organizacje przyszłości. Wyzwania dla zarządzania wiedzą w sieciach*, Studia Ekonomiczne 2015, nr 224, s. 233.

³⁸ A. Sokołowska, *Wiedza jako podstawa efektywnego zarządzania kapitałem intelektualnym* [w:] E. Skrzypek, A. Sokół, *Zarządzanie kapitałem ludzkim w gospodarce opartej na wiedzy*, Warszawa 2009, s. 145.

³⁹ B. Piasny, *Zarządzanie wiedzą i kreowanie kapitału intelektualnego we współczesnym przedsiębiorstwie*, *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy* 2013, nr 36, s. 138.

⁴⁰ S. Borkowska, *Gospodarka oparta na wiedzy. Wyzwania dla Polski a rozwój zasobów ludzkich* [w:] A. Ludwicyński (red.), *Najlepsze praktyki zarządzania kapitałem ludzkim*, Warszawa 2002, s. 9.

⁴¹ Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej, (Dz.U. 2017 r., poz. 776 z późn. zm).

Istotę wynalazku w znaczeniu ogólnym sprowadza się często do rozwiązania problemu technicznego nadającego się do zastosowania w działalności produkcyjnej⁴². W nieco bardziej szczegółowych ujęciach wynalazek traktuje się jako zbiór dyrektyw (instrukcji) zdolnych do wykonania, które posługują się materiążywioną (ewentualnie nieożywioną) w celu rozwiązania konkretnego problemu technicznego⁴³.

Uzyskanie patentu na wynalazek wymaga jego zgłoszenia w Urzędzie Patentowym. Zgłoszenie wynalazku powinno obejmować:

- podanie zawierające co najmniej oznaczenie zgłaszającego, określenie przedmiotu zgłoszenia oraz wniosek o udzielenie patentu lub patentu dodatkowego;
- opis wynalazku ujawniający jego istotę;
- zastrzeżenie lub zastrzeżenia patentowe;
- skrót opisu;
- rysunki jeżeli są one niezbędne do zrozumienia wynalazku (art. 31 ust. 1 i 2 p.w.p.).

Opis wynalazku powinien zawierać: tytuł odpowiadający przedmiotowi wynalazku, dziedzinę techniki, której wynalazek dotyczy, stan techniki, przedstawienie przedmiotu rozwiązania, z objaśnieniem figur rysunków (art. 33 ust. 1 p.w.p).⁴⁴ Zastrzeżenia patentowe powinny opisywać cechy techniczne rozwiązania oraz zakres żądanej ochrony patentowej (art. 33 ust. 3 i 3¹ p.w.p.). Skrót opisu powinien zawierać zwięzłą informację określającą przedmiot i charakterystyczne cechy techniczne wynalazku oraz jego przeznaczenie (art. 33 ust. 5 p.w.p). Rysunki powinny w połączeniu z opisem i zastrzeżeniami patentowymi odtwarzać przedmiot wynalazku w ujęciu schematycznym (art. 33 ust. 6 p.w.p).

Jak wskazał NSA w wyroku z 20 lipca 2005 r., podanie wraz z opisem wynalazku ujawniającym jego istotę i zastrzeżeniami patentowymi nie tylko wszczyna postępowanie, ale określa jednocześnie jego przedmiot i granice zgłoszenia. Urząd Patentowy pozostaje zawsze związany zakresem żądanej ochrony wy-

⁴² S. Grzybowski [w:] S. Grzybowski, A. Kopff, *Prawo wynalazcze. Zagadnienia wybrane*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 1972, s. 35.

⁴³ K. Szczepanowska-Kozłowska, *Patent europejski. Przedmiotowy zakres ochrony*, Wyd. KiK, Warszawa 1998, s. 47.

⁴⁴ J. Sięńczyło-Chlabicz, *Prawo własności intelektualnej*, Lexis Nexis, Warszawa 2013, s. 409–410.

nalazku i nie jest uprawniony do modyfikacji zgłoszenia i udzielenia ochrony w innym zakresie, aniżeli wynika to ze zgłoszenia wynalazku. Zatem dokumentacja techniczna zgłoszenia, tj. opis, zastrzeżenia i rysunki, jeżeli stanowią część zgłoszenia, muszą zawsze być przygotowywane ze szczególną uwagą, aby w dacie zgłoszenia zapewnić kompletne ujawnienie wynalazku, o ochronę którego ubiega się zgłaszający. Urząd Patentowy RP w toku postępowania zgłoszeniowego ocenia zasadność wniosku o udzieleniu ochrony patentowej – zarówno co do istnienia przesłanek udzielenia patentu określonych w art. 24 p.w.p., jak i co do zakresu przedmiotowego patentu, jaki ma być udzielony w związku z konkretnym zgłoszeniem. Zgłoszenie zawierające opis nieujawniający istoty wynalazku i zastrzeżenia patentowe nieokreślające środków technicznych konstytuujących wynalazek nie pozwalają na pozytywną ocenę zgłoszenia patentowego. W takiej sytuacji UPRP stwierdza brak ustawowych warunków do uzyskania patentu⁴⁵.

Prawo do uzyskania patentu ma charakter prawa wyłącznego skutecznego *erga omnes*, gdyż z jednej strony jest to uprawnienie do zgłoszenia wynalazku w urzędzie patentowym, zaś z drugiej uprawnienie, by osoby trzecie nie naruszały tego prawa poprzez dokonywanie nieuprawnionego zgłoszenia⁴⁶. Zgodnie z treścią art. 11 ust. 3 p.w.p., w razie dokonania wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego w wyniku wykonywania przez twórcę obowiązków ze stosunku pracy albo z realizacji innej umowy, prawo, o którym mowa w art. 11 ust. 1 p.w.p., przysługuje pracodawcy lub zamawiającemu, chyba że strony ustaliły inaczej. Prawo do patentu, prawa ochronnego albo prawa z rejestracji może nabyć pracodawca zatrudniający pracownika-twórcę albo osoba zamawiająca dokonanie wskazanego dobra własności przemysłowej. Treść przepisu pozwala na wyróżnienie dwóch relacji podmiotowych, w ramach których może dojść do dokonania dobra niematerialnego, do którego prawa należą do innego podmiotu niż ich twórca, jest to tzw. wynalazek (wzór) pracowniczy i wynalazek (wzór) zakontraktowany⁴⁷.

⁴⁵ P. Kostański [w:] P. Kostański (red.), op. cit., s. 187.

⁴⁶ M. du Vall [w:] R. Skubisz (red.), *System prawa prywatnego, t. 14A, Prawo własności przemysłowej*, Warszawa 2012, s. 392

⁴⁷ E. Nowińska [w:] E. Nowińska, K. Szczepanowska-Kozłowska (red.), *System prawa handlowego. Tom 3. Prawo własności przemysłowej*, Warszawa 2015, s. 195.

5. Know-how w organizacji

Pośrednio z patentami związane jest know-how. Pojęcie know-how pojawia się w aktach normatywnych, jak i dokumentach niestanowiących źródeł prawa. W poszukiwaniu elementów konstytutywnych i cech charakterystycznych know-how, warto przywołać definicje sformułowane niekoniecznie w aktach normatywnych. Jedną z nich jest ta wypracowana w ramach działalności Międzynarodowego Stowarzyszenia Ochrony Własności Przemysłowej – w skrócie AIPPI – w 1983 r. W myśl tej definicji „know-how składa się z wiedzy i doświadczeń o charakterze technicznym, handlowym, administracyjnym, finansowym albo innego rodzaju, które nadają się do stosowania w pracy danego przedsiębiorstwa lub do wykonywania danego zawodu”. Wskazuje ona zatem na: poufność, wartość majątkową, przymiot składnika majątkowego przedsiębiorstwa oraz przenaszalność⁴⁸.

Know-how to wiedza nieujawniona do wiadomości publicznej, tajemnica organizacji o charakterze technicznym, technologicznym, ekonomicznym, handlowym czy organizacyjnym, co do której podjęto niezbędne działania w celu zachowania jej poufności⁴⁹. W piśmiennictwie zwraca się uwagę i na to, że w pojęciu *know-how* mogą mieścić się także informacje jawne, a więc wiedza co prawda jawna, ale dostępna jedynie wąskiej grupie specjalistów i stanowiąca dorobek w danej dziedzinie wynikający z doświadczenia⁵⁰. Know-how oznacza poufną wiedzę i doświadczenia o charakterze technicznym lub techniczno-organizacyjnym, która nadaje się bezpośrednio do zastosowania w procesie produkcji⁵¹. Według S. Sołtysińskiego, know-how definiuje się jako zdolność, wiedzę albo umiejętność w zakresie uzyskania określonego rezultatu albo prowadzenia jakiejś działalności⁵². Know-how oznacza pakiet nieopatentowanych praktycznych wiadomości, które opierają się na doświadczeniach i próbach organizatora, a które są poufne, istotne i zidentyfikowa-

⁴⁸ B. Gawlik, *Umowa know-how. Zagadnienia konstrukcyjne*, ZNUJ PWiOWI 1974, z. 3, s. 12

⁴⁹ W. Kotarba, op. cit., s. 75.

⁵⁰ A. Kopff, *Aktualne problemy międzynarodowej ochrony prawnej know-how*, Państwo i Prawo 1973, nr 10, s. 74.

⁵¹ B. Gawlik, op.cit., s. 25.

⁵² S. Sołtysiński, *Projekty wynalazcze* [w:] J. Szwaia, A. Sołtysiński (red.), *System prawa własności intelektualnej. Prawo wynalazcze. Tom III*, Ossolineum 1990, s. 63.

ne⁵³. Jak słusznie zauważa R. Golat, za *know-how* nie można uznać każdej wiedzy, która jest w przedsiębiorstwie, ale tylko tą, która wskazuje, jak postępować, aby najkorzystniej (z największym zyskiem) prowadzić działalność gospodarczą⁵⁴. Oczywiście każdy, kto prowadzi przedsiębiorstwo – nawet początkujący przedsiębiorca – jakąś wiedzę i doświadczenie musi posiadać, ale z *know-how* mamy do czynienia wtedy, gdy w wyniku odpowiedniego zastosowania wiedzy dojdzie do nowych doświadczeń, które generują dla przedsiębiorstwa nowe informacje⁵⁵.

Istotą *know-how* jest poufność. W przypadku działalności gospodarczej prowadzonej z wykorzystaniem *know-how* dostęp do *know-how* ma nie tylko sam przedsiębiorca, lecz także osoby, które świadczą pracę na rzecz przedsiębiorcy na podstawie stosunku pracy lub innych stosunków prawnych, jak również pełnomocnicy i inni przedstawiciele przedsiębiorcy. Zamawiającemu zależy więc na tym, żeby Wykonawca zobowiązał się do nieujawniania *know-how* osobom trzecim oraz aby informacji tych nie ujawniały inne osoby, które miały dostęp do *know-how*. W tym przypadku Wykonawca może przyjąć na siebie, na podstawie art. 391 k.c., odpowiedzialność gwarancyjną za to, że osoby te zachowają *know-how* w tajemnicy⁵⁶.

6. Tajemnica przedsiębiorstwa

Kolejną kwestią związaną z zarządzaniem organizacjami jest tajemnica przedsiębiorstwa. Przepisy odnoszące się do tej dziedziny znalazły się w ustawie o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.

Zgodnie z art. 11 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji⁵⁷, czynem nieuczciwej konkurencji jest przekazanie, ujawnienie lub wykorzystanie cudzych informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa albo ich nabycie od osoby

⁵³ B. Fuchs, *Transfer technologii a przepisy Unii Europejskiej chroniące wolną konkurencję*, Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego. Problemy Prawa Handlowego Zagranicznego 2000, nr 19–20, s. 219.

⁵⁴ R. Golat, *Know-how. Status prawny i podatkowy*, Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2007, s. 20–21

⁵⁵ Ibidem, s. 215.

⁵⁶ P. Daszczyk, *Umowy w zakresie praw własności przemysłowej* [w:] A. Kidyba (red.), *Umowy w obrocie gospodarczym*, Lexis Nexis, Warszawa 2018, s. 241.

⁵⁷ Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, (Dz. U. 2018 r., poz. 419 z późn. zm).

nieuprawnionej, jeżeli zagraża lub narusza interes przedsiębiorcy. Przepis ust. 1 stosuje się również do osoby, która świadczyła pracę na podstawie stosunku pracy lub innego stosunku prawnego – przez okres trzech lat od jego ustania, chyba że umowa stanowi inaczej albo ustał stan tajemnicy. Przepisu ust. 1 nie stosuje się wobec tego, kto od nieuprawnionego nabył, w dobrej wierze, na podstawie odpłatnej czynności prawnej, informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Sąd może zobowiązać nabywcę do zapłaty stosownego wynagrodzenia za korzystanie z tych informacji, nie dłużej jednak niż do ustania stanu tajemnicy. Przez tajemnicę przedsiębiorstwa rozumie się nieujawnione do wiadomości publicznej informacje techniczne, technologiczne, organizacyjne przedsiębiorstwa lub inne informacje posiadające wartość gospodarczą, co do których przedsiębiorca podjął niezbędne działania w celu zachowania ich poufności.

Tajemnicą przedsiębiorstwa mogą być nieujawnione do wiadomości publicznej informacje dotyczące zawartych umów i kwot z nich wynikających, a także informacje o kontrahentach wykonawcy oraz podwykonawcach zawarte w tych umowach. Dane te niewątpliwie stanowią „inne informacje mające wartość gospodarczą”, o których mowa w art. 11 ust. 4 u.z.n.k.⁵⁸.

Dane informacje stanowią tajemnicę przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 11 ust. 4 u.z.n.k., jeżeli spełnione zostały łącznie trzy przesłanki:

- są to informacje o charakterze technicznym, technologicznym, organizacyjnym przedsiębiorstwa lub inne informacje posiadające wartość gospodarczą,
- są to informacje poufne, tzn. nie zostały ujawnione do wiadomości publicznej,
- przedsiębiorca podjął niezbędne działania w celu zachowania poufności takich informacji.

Brak spełnienia choćby jednej z nich dyskwalifikuje daną informację jako tajemnicę przedsiębiorstwa⁵⁹.

Instytucja tajemnicy przedsiębiorcy może (i powinna) służyć ochronie ważnych interesów przedsiębiorcy przede wszystkim wtedy, gdy nie są one chronione przepisami dotyczącymi innych tajemnic. Ponadto przedsiębiorca po-

⁵⁸ M. Kolečki, J.E. Nowicki, *Tajemnica przedsiębiorstwa*, Monitor Zamówień Publicznej 2018, nr 2, s. 22.

⁵⁹ M. Filipek, *Zaświadczenie z KRK jako tajemnica przedsiębiorstwa*, Monitor Zamówień Publicznych 2010, nr 9, s. 21.

winien obejmować tajemnicą tylko takie informacje, które nigdy wcześniej nie były ujawnione, wykluczona jest bowiem taka sytuacja, w której przedsiębiorca, chcąc zataić informacje przed konkretną osobą, obejmuje je tajemnicą w chwili, gdy osoba ta o nie wystąpi, mimo że wcześniej informacje te funkcjonowały jako jawne⁶⁰.

Do stwierdzenia naruszenia prawa do tajemnicy przedsiębiorstwa konieczne jest, aby przekazywanie, ujawnienie lub wykorzystanie tajemnicy przedsiębiorstwa zagrażały interesowi przedsiębiorcy lub naruszały ten interes. Pojęcie interesu należy zawęzić do interesu majątkowego⁶¹.

Informacje objęte tajemnicą na podstawie art. 11 ust. 4 ustawy z 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji nie muszą być ani twórcze, ani nowe, ani niebanalne. Istotne jest, aby miały one wartość gospodarczą. Tym samym na gruncie prawa zwalczania nieuczciwej konkurencji można chronić zarówno wynalazki (możliwe lub niemożliwe do opatentowania), jak i informacje finansowe, strategię przedsiębiorstwa czy też metody i pomysły biznesowe. Po drugie konieczne jest podjęcie pozytywnych, rozsądnych działań ze strony przedsiębiorcy, zmierzających do zachowania poufności informacji. To, jakie działania powinny być podjęte w konkretnym przypadku, zależy od charakteru tajemnicy i od cech danej organizacji⁶².

Nie można także zapominać o obowiązkach ochrony informacji ukształtowanych na gruncie przepisów „branżowych”, to jest np.: ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej⁶³, ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych⁶⁴, ustawy z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i asekuracyjnej⁶⁵ ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. prawo bankowe⁶⁶ i szeregu innych.

⁶⁰ M.I. Ulasiewicz, *Ograniczenia dostępu do informacji publicznej – zagadnienia wybrane*, Przegląd Prawa Publicznego 2010, nr 9, s. 8.

⁶¹ T. Srokosz, *Naruszenie tajemnicy przedsiębiorstwa jest karalne*, Prokuratura i Prawo 2015, nr 11, s. 7.

⁶² B. Widła, *Ochrona materiałów nieobjętych prawem autorskim*, Czas Informacji 2011, nr 1, s. 15.

⁶³ Dz.U. z 2016, poz. 1764.

⁶⁴ Dz.U. z 2017, poz. 880.

⁶⁵ Dz.U. z 2017, poz. 1170.

⁶⁶ Dz.U. z 2017, poz. 1876.

Ochrona informacji coraz częściej jest biznesową koniecznością. Może ona wynikać wprost z woli kontrahentów, którzy świadomi wagi wymienianych informacji, wzajemnie zobowiązują się wobec siebie zachować je w tajemnicy, zawierając umowy o poufności (non disclosure agreements). Niekiedy natomiast, jest to kwestia kultury informacyjnej w danej branży i dbałości o klienta, a przede wszystkim poszanowania zaufania, jakim obdarza przedsiębiorcę powierzając informacje o sobie, czy o swojej działalności. Konsekwencją niezachowania poufności informacji może być utrata klientów, reputacji oraz poniesienie strat finansowych wynikających z niedotrzymania postanowień umownym pomiędzy firmą a jej kontrahentami. Idealnie obrazuje to raport Pricewaterhouse Coopers z 2018 r. „The Global State of Information Security Survey 2018”⁶⁷ z którego wynika, że takie konsekwencje poniosła ponad 1/3 podmiotów, które doznały naruszenia bezpieczeństwa informacji. Wynik ten jest zgodny z zawartą w raporcie deklaracją, że aż 62% badanych zrezygnowałoby z usług firmy w przypadku uzyskania informacji, że doszło w niej do ujawnienia informacji poufnych dla klienta.

7. Ochrona danych osobowych w organizacji

Duże znaczenie w zarządzaniu organizacjami ma ochrona danych osobowych partnerów biznesowych, klientów oraz pracowników danej organizacji. Zakres ochrony danych osobowych został uregulowany ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych. Prawo wspólnotowe w tym zakresie reguluje konwencja nr 108 Rady Europy o ochronie osób w związku z automatycznym przetwarzaniem danych osobowych z 1981 r., dyrektywa 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób w związku z przetwarzaniem danych osobowych oraz swobodnego przepływu takich danych⁶⁸, a także dyrektywa 2002/58/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 12 lipca 2002 r. dotycząca przetwarzania danych osobowych i ochrony prywatności w sektorze komunikacji elektronicznej⁶⁹. Dodatkowo istotną rolę w aspekcie

⁶⁷ Por.: <https://www.pwc.com/us/en/cybersecurity/assets/revitalizing-privacy-trust-in-data-driven-world.pdf>.

⁶⁸ Dyrektywa 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób w związku z przetwarzaniem danych osobowych oraz swobodnego przepływu takich danych, Dz. Urz. WE L 281 z 21.11.1995 r., P. 0031.

⁶⁹ Dyrektywa 2002/58/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 12 lipca 2002 r. dotycząca przetwarzania danych osobowych i ochrony prywatności w sektorze komunikacji elektronicznej, (Dz. Urz. L 201 z 31.07.2002 r., P. 0037–0047).

ochrony danych osobowych pełni również Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych – GIODO. Szczegółowe regulacje ujęte są także w przepisach Kodeksu Cywilnego (w szczególności art. 23 i 24).

W Polsce ochrona danych osobowych wynika z art. 47 i 51 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej⁷⁰ oraz ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych⁷¹.

Omawianej ustawie starano się nadać kompleksowy charakter, i to na kilku płaszczyznach. Ustawa reguluje, choć może nazbyt fragmentarycznie, kwestie wolności informacji, czy interes osób trzecich związany z dostępem oraz wykorzystywaniem informacji. Poszukuje w tym zakresie sposobu pogodzenia do pewnego stopnia sprzecznych interesów. Co przy tym istotne, ustawa nie wprowadza żadnych wyraźnych przepisów, jeśli chodzi o obrót zbiorami (bazami) danych osobowych.

Ważną rolę ustawa przyznaje administratorom danych nakładając na nich:

- rozległe obowiązki informacyjne w stosunku do tych, których zbierane i przetwarzane dane osobowe dotyczą (art. 24–25, art. 32–33, art. 54 u.o.d.o.);
- obowiązek dbania o legalność i rzetelność przetwarzania danych osobowych (art. 26, art. 49–50 u.o.d.o.);
- obowiązek dbania o zachowanie danych osobowych w poufności (art. 37–39, art. 51 u.o.d.o.);
- obowiązek zabezpieczenia zbiorów danych osobowych (art. 36 i n., art. 52 u.o.d.o.);
- obowiązek rejestracji zbioru (art. 40 i n., art. 53 u.o.d.o.).

Ustawa dotyczy zakresem swego działania zarówno:

- a) wszelkich sposobów przetwarzania danych „tradycyjnie” oraz zautomatyzowanie,
- b) przetwarzania danych w sektorze publicznym i prywatnym⁷².

⁷⁰ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483 z późn. zm).

⁷¹ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych, (Dz.U. 1997 nr 133 poz. 883 z późn. zm).

⁷² B. Fischer, *Administrator danych osobowych po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Uwagi de lege lata*, Radca Prawny 2005, nr 5, s. 94.

Złożony i kompleksowy charakter ustawy łączy normy przynależne dla różnych dziedzin prawa. Dotyczy to głównie prawa administracyjnego oraz karnego, przy czym dane osobowe chroni się wszystkimi środkami publicznoprawnymi⁷³. Należy również zaznaczyć, iż ustawa przyjęła model rejestracyjny w zakresie przetwarzania danych osobowych. W modelu tym przetwarzanie nie jest zależne od uzyskania zezwolenia ze strony władzy, natomiast na administratora danych nałożono obowiązek zgłoszenia zbioru danych Generalnemu Inspektorowi Ochrony Danych Osobowych. Ustawa o ochronie danych osobowych określa zasady postępowania przy przetwarzaniu danych osobowych w: kartotekach, skrowidzach, księgach, wykazach, systemach informatycznych i innych zbiorach ewidencyjnych.⁷⁴

Przetwarzanie danych osobowych dokonywane musi być zgodnie nie tylko z samą ustawą o ochronie danych osobowych, ale także wszystkimi obowiązującymi normami prawa. Jednocześnie zagadnienia ochrony danych osobowych stanowią fragment znacznie szerszego problemu, związanego głównie z „udostępnianiem” ich zawartości. Ustawodawca, uwzględniając praktykę doktryny i judykatury przewidując być może kierunek zmian technologicznych w stronę popularyzacji komunikacji elektronicznej, określił w tytule ustawy zwrot „ochrona” danych osobowych, nie zaś „przetwarzanie” danych osobowych. Podkreślił on w art. 7 pkt 2 ustawy o ochronie danych osobowych, iż przetwarzanie danych jest operacją zachodzącą na danych osobowych głównie w systemach informatycznych⁷⁵. Dane osobowe mogą być przetwarzane w zbiorach danych i poza tym zbiorem (art. 2 ust. 1 i 2 u.o.d.o.). Natomiast „udostępnianie” jest wynikiem przetwarzania danych osobowych i nie zostało zdefiniowane w odrębnych regulacjach.

Co w przypadku naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych? W wyroku NSA w Warszawie z 13 grudnia 2003 r. Sąd orzekł, iż w razie stwierdzenia naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych, Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych z urzędu lub na wniosek osoby zainteresowanej nakazuje administratorowi danych w drodze decyzji administracyjnej przy-

⁷³ B. Fischer, op. cit., s. 96.

⁷⁴ P. Górski (red.), *Społeczno-kulturowe i prawne aspekty zarządzania organizacjami*, Kraków 2013, s. 112.

⁷⁵ T.R. Aleksandrowicz, *Komentarz do ustawy o dostępie do informacji publicznej*, Warszawa 2004, s. 67.

wrócenie stanu zgodnego z prawem, a w szczególności usunięcie danych osobowych.⁷⁶ Zastosowanie środków z art. 18 ust. 1 u.o.d.o. jest obligatoryjne w przypadku stwierdzenia, że doszło do naruszenia zasady ochrony danych osobowych, także wówczas, gdy naruszenie jest niezawinione przez administratora, gdyż zostało dokonane przez pracownika należycie pouczonego o obowiązku ich ochrony. Środki administracyjne są całkowicie niezależne od zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa, o którym mowa w art. 19 u.o.d.o., a które dotyczy czynu popełnionego przez osobę fizyczną.⁷⁷ Zgodnie z art. 19 u.o.d.o. w razie stwierdzenia, że działanie lub zaniechanie kierownika jednostki organizacyjnej, jej pracownika lub innej osoby fizycznej będącej administratorem danych wyczerpuje znamiona przestępstwa określonego w ustawie, Generalny Inspektor kieruje do organu powołanego do ścigania przestępstw zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, dołączając dowody dokumentujące podejrzenie. Dokonanie zawiadomienia następuje w drodze wystąpienia przez Generalnego Inspektora, w ramach przysługujących mu kompetencji⁷⁸.

8. Podsumowanie

Polskie ustawodawstwo nakłada na przedsiębiorcę oraz grupy przedsiębiorców szereg obostrzeń prawnych, które zobowiązują ich do postępowania w określony sposób. Rozpoczynając od szeregu regulacji prawnych, które odnoszą się do samego podejmowania działalności gospodarczej poprzez obowiązki związane z ochroną danych osobowych w przedsiębiorstwie, ochroną jego tajemnicy, realizacją praw wynikających z uzyskiwania patentów, praw ochronnych na znaki towarowe i wzory użytkowe, rejestracji wzorów przemysłowych oraz topografii układów scalonych, poprzez ochronę know-how oraz wszelkiego rodzaju regulaminów i umów korporacyjnych. Poruszone we wskazanym artykule problemy nie wyczerpują zagadnień związanych z licznymi regulacjami prawnymi, których należy przestrzegać prowadząc działalność gospodarczą. Wspomnieć należy chociażby o przepisach z zakresu prawa pracy, które pojawiają się już na etapie rekrutacji i działań działów HR przedsiębiorcy, kończą na wydaniu pracownikowi świadectwa pracy. Wszelkich przepisach związanych z funkcjonowaniem spółek

⁷⁶ Wyrok NSA w Warszawie z 13 grudnia 2003 r. II SA 1620/01, Palestra 2004/1/231.

⁷⁷ Wyrok NSA w Warszawie z 4 kwietnia 2003 r. II SA 2935/02, LEX nr 149895.

⁷⁸ Wyrok NSA w Warszawie z 11 stycznia 2007 r. II SA/Wa 1525/06, LEX nr 301821.

prawa handlowego, przepisach antymonopolowych związanych z funkcjonowaniem wolnej konkurencji na rynku czy przepisach prawa finansowego, a w szczególności tych, które regulując kwestie zobowiązań podatkowych przedsiębiorców. Należy też wspomnieć o szeregu regulacji, które odnoszą się do kontroli przedsiębiorców przez różnego rodzaju podmioty. Nie sposób wymienić, a tym bardziej scharakteryzować wskazanych powyżej zagadnień w jednym opracowaniu.

Bibliografia

Akty normatywne

1. Dyrektywa 2002/58/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 12 lipca 2002 r. dotycząca przetwarzania danych osobowych i ochrony prywatności w sektorze komunikacji elektronicznej, (Dz. Urz. L 201 z 31.07.2002 r., P. 0037–0047)
2. Dyrektywa 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób w związku z przetwarzaniem danych osobowych oraz swobodnego przepływu takich danych, Dz. Urz. WE L 281 z 21.11.1995 r., P. 0031
3. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483 z późn. zm.)
4. Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej z 2.07.2004 r., (Dz.U. z 2017, poz. 2168)
5. Ustawa prawo własności przemysłowej, (Dz. U. 2013 r., poz. 1410 z późn. zm.)
6. Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i asekuracyjnej, (Dz.U. z 2017, poz. 1170 z późn. zm.)
7. Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, (Dz. U. 2018 r., poz. 419 z późn. zm.)
8. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)
9. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych, (Dz.U. 1997 nr 133 poz. 883 z późn. zm.)
10. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. prawo bankowe, (Dz.U. z 2017, poz. 1876, z późn. zm)
11. Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, (Dz. U. 2006 r. Nr 90, poz.631 z późn. zm.)

12. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (Dz. U. z 1991 r. Nr 46, poz. 203 z późn. zm.)
13. Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej, (Dz.U. z 2016, poz. 1764 z późn. zm.)
14. Ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach, (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855 z późn. zm.)
15. Wyrok NSA w Warszawie z 11 stycznia 2007 r. II SA/Wa 1525/06, LEX nr 301821
16. Wyrok NSA w Warszawie z 13 grudnia 2003 r. II SA 1620/01, Palestra 2004/1/231
17. Wyrok NSA w Warszawie z 4 kwietnia 2003 r. II SA 2935/02, LEX nr 149895

Literatura zwarta i czasopiśmiennicza

1. Aleksandrowicz T.R., *Komentarz do ustawy o dostępie do informacji publicznej*, Warszawa 2004
2. Bielski M., *Organizacje: istota, struktury, procesy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1992
3. Biskup R., *Administracyjne prawo gospodarcze [w:] Kompendium wiedzy administratywisty*, red. S. Wrzosek, Lublin 2008
4. Borkowska S., *Gospodarka oparta na wiedzy. Wyzwania dla Polski a rozwój zasobów ludzkich [w:] A. Ludwiczynski (red.), Najlepsze praktyki zarządzania kapitałem ludzkim*, Warszawa 2002
5. Daszczuk P., *Umowy w zakresie praw własności przemysłowej [w:] A. Kidyba (red.), Umowy w obrocie gospodarczym*, Lexis Nexis, Warszawa 2018
6. Dereń A.M., *Zarządzanie własnością intelektualną w transferze technologii*, Warszawa 2014
7. Drewniak R., *Rozwój przedsiębiorstwa poprzez alians strategiczny. Cele i uwarunkowania w praktyce polskiej*, Toruń 2004
8. Drucker P.F., *Mysli przewodnie*, WYD. MT Biznes, Warszawa 2011.
9. du Vall M. [w:] Skubisz R. (red.), *System prawa prywatnego, t. 14A, Prawo własności przemysłowej*, Warszawa 2012
10. Filipek M., *Zaświadczenie z KRK jako tajemnica przedsiębiorstwa*, Monitor Zamówień Publicznych 2010, nr 9

11. Fischer B., *Administrator danych osobowych po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Uwagi de lege lata*, Radca Prawny 2005, nr 5
12. Fuchs B., *Transfer technologii a przepisy Unii Europejskiej chroniące wolną konkurencję*, Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego. Problemy Prawa Handlowego Zagranicznego 2000, nr 19–20
13. Gawlik B., *Umowa know-how. Zagadnienia konstrukcyjne*, ZNUJ PWiOWI 1974, z. 3
14. Gliciniński L., *Wykonywanie praw własności intelektualnej w prawie Wspólnoty Europejskiej*, Warszawa 1997
15. Głuch M., *Alianse strategiczne jako źródło przewagi konkurencyjnej organizacji*, Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego 2013, nr 34
16. Gołat R., *Know-how. Status prawny i podatkowy*, Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2007
17. Górski P. (red.), *Społeczno-kulturowe i prawne aspekty zarządzania organizacjami*, Kraków 2013
18. Griffin R.W., *Podstawy zarządzania organizacjami*, Warszawa 1998
19. Griffin R.W., *Podstawy zarządzania organizacjami, Otoczenie organizacji i menedżerów*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997
20. Grudzewski W., Hejduk I. (red.), *Przedsiębiorstwo przyszłości*, Warszawa 2000
21. Grzybowski S. [w:] S. Grzybowski, A. Kopff, *Prawo wynalazcze. Zagadnienia wybrane*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 1972
22. Kasprzycki D., Matczewski A., Okoń – Horodyńska E., du Vall M., Wisła R., *Zarządzanie własnością intelektualną w przedsiębiorstwie – regulaminy korzystania z wyników prac intelektualnych powstałych w przedsiębiorstwie*, Kraków 2008
23. Klimczok M., Tomczyk A., *Zarządzanie wiedzą – współczesna koncepcja zarządzania przedsiębiorstwem*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas. Zarządzanie 2012, nr 2
24. Kłak M., *Zarządzanie wiedzą we współczesnym przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomii i Prawa, Kielce 2010
25. Kołecki M., Nowicki J.E., *Tajemnica przedsiębiorstwa*, Monitor Zamówień Publicznej 2018, nr 2
26. Kopff A., *Aktualne problemy międzynarodowej ochrony prawnej know-how*, Państwo i Prawo 10/1973 Sołtysiński S., *Projekty wynalazcze*, [w:] J. Szwaja,

- A. Sołtysiński (red.), *System prawa własności intelektualnej. Prawo wynalazcze. Tom III*, Ossolineum 1990
27. Kosikowski C., *Polskie publiczne prawo gospodarcze*, Warszawa 2003
 28. Kosikowski C., *Publiczne prawo gospodarcze Polski i Unii Europejskiej*, Warszawa 2005
 29. Kostański P.(red.), *Prawo własności przemysłowej. Komentarz*, Warszawa 2014
 30. Kotarba W., *Ochrona własności intelektualnej*, Warszawa 2012
 31. Kwiatkowska A., *Korporacyjne i uniwersyteckie firmy spin-off z perspektywy zarządzania zmianami*[w:] J. Skalik (red.), *Zmiana warunkiem sukcesu. Rozwój i zmiany w małych i średnich przedsiębiorstwach*, Wrocław 2009
 32. Makowiec M., *innowacyjność przedsiębiorstw typu spin-off/ spin-out na przykładzie wybranych organizacji*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia 2012 nr 55
 33. Michalak A. (red.), *Prawo własności przemysłowej. Komentarz*, Warszawa 2016
 34. Nonaka I., Takeuchi H., *Kreowanie wiedzy w organizacji*, Difin, Warszawa 2000
 35. Nowińska E. [w:] E. Nowińska, K. Szczepanowska-Kozłowska (red.), *System prawa handlowego. Tom 3. Prawo własności przemysłowej*, Warszawa 2015
 36. Piasny B., *Zarządzanie wiedzą i kreowanie kapitału intelektualnego we współczesnym przedsiębiorstwie*, Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy 2013 nr 36
 37. Rokita J., *Organizacja ucząca się*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice 2003
 38. Rymarczyk J., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, Warszawa 2006
 39. Sieńczyło-Chlabicz J., *Prawo własności intelektualnej*, Lexis Nexis, Warszawa 2013
 40. Sokołowska A., *Wiedza jako podstawa efektywnego zarządzania kapitałem intelektualnym* [w:] E. Skrzypek, A. Sokół, *Zarządzanie kapitałem ludzkim w gospodarce opartej na wiedzy*, Warszawa 2009
 41. Srokosz T., *Naruszenie tajemnicy przedsiębiorstwa jest karalne*, Prokuratura i Prawo 2015 nr 11
 42. Strojny M., *Zarządzanie wiedzą i kapitałem intelektualnym jako nowe źródło przewagi konkurencyjnej*, Problemy Jakości 1999 nr 12

43. Szczepanowska-Kozłowska K., *Patent europejski. Przedmiotowy zakres ochrony*, Wyd. KiK, Warszawa 1998
44. Szewc A., Jyż G., *Prawo własności przemysłowej*, Warszawa 2011
45. Szydło M., *Swoboda działalności gospodarczej*, Warszawa 2005
46. Tamowicz P., *Przedsiębiorczość akademicka. Spółki spin-off w Polsce*, Warszawa 2005
47. Trzmielak D., Byczko S., *Zagadnienia własności intelektualnej w transferze technologii*, Łódź 2011
48. Ulasiewicz M.I., *Ograniczenia dostępu do informacji publicznej – zagadnienia wybrane*, Przegląd Prawa Publicznego 2010 nr 9
49. Widła B., *Ochrona materiałów nieobjętych prawem autorskim*, Czas Informacji 2011 nr 1
50. Ziółkowski S., *Organizacje przyszłości. Wyzwania dla zarządzania wiedzą w sieciach*, Studia Ekonomiczne 2015 nr 224

Źródła internetowe

1. <https://prod.ceidg.gov.pl/ceidg.cms.engine/>
2. <https://ekrs.ms.gov.pl>
3. <https://www.pwc.com/us/en/cybersecurity/assets/revitalizing-privacy-trust-in-data-driven-world.pdf>